

ประโยค ป.ธ. ๘
แปล มครเป็นไทย
สอบ วันที่ ๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๗

๑. สพฺพานว อูทฺธํ อโธ ติริยํ อทฺวํ อปฺปมาณนฺติ อิมํ ปเภทํ
 ลกฺขณฺติ ฯ วุคฺคตฺถเหตํ ปจฺจิกฺกสิณฺเมโก สลฺยชานาติ อูทฺธํ อโธ ติริยํ อทฺวํ
 อปฺปมาณนฺติอาทึ ฯ

ตตฺถ อูทฺธนฺติ อูปริกคณตลาภิมุขํ ฯ อโธติ เหฏฺฐาณูมิตลาภิมุขํ ฯ
 ติริยนฺติ เขตฺตมณฺฑลมิว สมนฺตา ปรีจฺฉินฺนํทิตํ ฯ เอกจฺโจ หิ อูทฺธเมว
 กสิณฺ วทฺุฒติ เอกจฺโจ อโธ เอกจฺโจ สมนฺตโต เตน เตน วา การณฺ
 เอกํ ปสาเรติ อาโลกมิว ทิปฺพจฺกขุณา รูปรทสฺสนกาโม ฯ เตน วุคฺคํ อูทฺธํ
 อโธ ติริยนฺติ ฯ อทฺวายนฺติ อิทํ ปน เอกสฺส อณฺณภาวานุปกมฺนตฺถํ วุคฺคํ ฯ
 ยถา หิ อูทฺถํ ปวีฏฺฐสฺส สพฺพทิสาสฺ อูทฺทเมว โหติ น อณฺณํ เอวเมว
 ปจฺจิกฺกสิณฺ ปจฺจิกฺกสิณฺเมว โหติ นตฺถิ ตสฺส อณฺโณ กสิณฺสมฺภโทติ ฯ เอส
 นโย สพฺพตฺถ ฯ อปฺปมาณนฺติ อิทํ ตสฺส ฝรณฺอปฺปมาณวเสน วุคฺคํ ฯ
 ตถฺยํ เจตฺสา ฝรณฺโต สกฺลเมว ฝรติ ฯ น อยมสฺส อาทึ อิทํ มชฺฌนฺติ
 ปมาณํ กณฺหาตีติ ฯ เย จ เต สตฺธา กมฺมารณฺเนน วา สมนฺนาคตา
 กิเลสวเรณฺ วา สมนฺนาคตา วิปាកวเรณฺ วา สมนฺนาคตา อสฺสทฺฐา
 อจฺจนฺทิกา ทุปฺปฺลฺลว อภพฺพา นิชามํ โอกกมิตฺถํ กุสเลสุ ฐมฺเมสุ สมนฺตตฺถนฺติ
 วุคฺคา เตสํ เอกสฺสปี เอกกสิณฺปี ภาวนา น อิชฺฌติ ฯ

๒. เอวํ อากมฺนมนฺคํ ววฏฺฐเปตฺวา อากเตน จงฺกมนฺเตนาปิ
 ตพฺภาคิโยว จงฺกโม อธิฏฺฐาตพฺโพ ฯ อสุกฺกนิมิตฺตทิสากิฺมุเข ภูมิปฺปเทเส
 จงฺกมิตฺตพฺพนฺติ อตฺถโธ ฯ นิสิตฺถนฺเตน อาสนมฺปิ ตพฺภาคิยเมว ปฺลฺลวเปตพฺพํ ฯ
 สเจ ปน ตสฺสํ ทิสายํ โสพฺโโก วา ปปาโต วา รุกฺโข วา วติ วา กลลํ
 วา โหติ น สกฺกา ตํทิสากิฺมุเข ภูมิปฺปเทเส จงฺกมิตฺถํ อาสนมฺปิ อนิกาสตฺธา
 น สกฺกา ปฺลฺลวเปตฺถํ ตํ ทิสํ อนวโลเกนฺเตนาปิ โอกาสานุรูปे จาเน
 จงฺกมิตฺตพฺพญเฐ นิสิตฺตพฺพญจ ฯ จิตฺตํ ปน ตํทิสากิฺมุขฺเยว กาดพฺพํ ฯ

อิทานิ สมนฺตา นิमितฺตฺพลกฺขณา กิมนฺตฺติยาตีอาทีนํ ปลายานํ
 อสมฺโหมหตฺถาตีอาทีมฺหิ วิสขฺชเน อยมธิปฺปาโย ฯ ยสฺส หิ อเวลายํ
 อุตฺตฺมาตกนิमितฺตฺตฺถุจฺจํ กนฺตฺวา สมนฺตาปี นิमितฺตฺพลกฺขณํ กตฺวา
 นิमितฺตฺกฺกหนตฺถํ จกฺขุ อุมฺมีเลตฺวา โอลเณนตฺสเสว ตํ สรีริ อฺภูจฺหิตฺวา จิตฺ
 ฺวิย อชฺโณตฺถรมาณํ ฺวิย อนุพฺนฺธมาณํ ฺวิย จ หุตฺวา อฺปฺภุจฺจาตี ฯ โส ตํ
 ฺวิกจฺหํ เภรวารมฺมณํ ทิสฺวา ฺวิกฺขิตฺตฺจิตฺโต อุมฺมตฺตโก ฺวิย โหตี ภยํ ญมฺภิตฺตฺตํ
 ฺโลมฺหํสํ ปาปฺณาตี ฯ ปาลียํ หิ วิกตฺตอภฺภูจฺจตีสารมฺมณฺเสสุ อญฺฉเวย รูปี
 เภรวารมฺมณํ นาม นตฺถิ ฯ อิมสฺมี หิ กมฺมฺภูจฺจเน ฉานวิพฺกนฺตโก นาม
 โหตี ฯ กสฺมา ฯ อติภฺเรวตฺตา กมฺมฺภูจฺจานสฺส ฯ ตสฺมา เตน โยคิณา
 สนฺถมฺภิตฺวา สตี สฺวปฺภุจฺจิตํ กตฺวา มตฺสรีริ อฺภูจฺหิตฺวา อนุพฺนฺธนํ นาม
 นตฺถิ สเจ หิ โส เอตฺสฺส สมีเป จิตฺโต ปาสาโณ วา ลตา วา อากฺขฺเจยฺย
 สรีรมฺปิ อากฺขฺเจยฺย ยถา ปน โส ปาสาโณ วา ลตา วา นากฺขฺจฺจตี เอิ
 สรีรมฺปิ นากฺขฺจฺจตี อยํ ปน ตฺยฺหํ อฺปฺภุจฺจานากาโร สลฺยวาไซ สลฺยวาสมฺภโว
 กมฺมฺภูจฺจานนฺเต อชฺช อฺปฺภุจฺจิตํ มา ภายิ ภิกฺขุติ ตาสํ วิโนเทตฺวา หาสํ
 อฺปฺปาเทตฺวา ตสฺมี นิमितฺเต จิตฺตํ สลฺยจาราเปตพฺพํ ฯ เอิ วิเสสมฺภิกฺขฺจฺจตี ฯ
 อิทเมตํ สนฺธาย วุตฺตํ สมนฺตา นิमितฺตฺพลกฺขณา อสมฺโหมหตฺถาตี ฯ

ใช้เวลา ๔ ชั่วโมง กับ ๑๕ นาที.

เฉลย ประโยค ป.ธ. ๘

แปล มครเป็นไทย

๑. กติณทั้งหมดนั้นแล ย่อมได้^๑ ซึ่งประเภท^๒ นี้คือ อุกุ^๓ (ขยายขึ้นเบื้องบน) อโร (ขยายลงเบื้องล่าง) ทิริย^๓ (ขยายโดยขวางรอบตัว) อทุ^๓ (ขยายไปไม่เป็นสอง) อุปุ^๓ (ขยายไปไม่มีประมาณ) ฯ สมจริงดังพระดำรัสที่พระผู้มีพระภาคเจ้า ตรัสไว้ว่า พระโยคาวจรบางท่าน ย่อมเข้าใจซัดถึงปฐวิกสิติน (ซึ่งจะต้องขยาย) ในเบื้องบน เบื้องล่าง โดยขวางรอบตัว ไม่เป็นสอง ไม่มีประมาณ ดังนี้เป็นต้น ฯ

บรรดาคำเหล่านั้น คำว่า อุกุ^๓ คือ ขยายให้บ่ายหน้าขึ้นสู่ท้องฟ้า เบื้องบน ฯ คำว่า อโร คือ ขยายให้บ่ายหน้าลงสู่พื้นดินเบื้องล่าง ฯ คำว่า ทิริย^๓ คือ ขยายกำหนดโดยรอบด้าน จุกลานนา ฯ แท้จริง พระโยคาวจรบางท่าน ขยายกสิณขึ้นไปเบื้องบนอย่างเดียว บางท่าน ขยายลงไปเบื้องล่าง บางท่าน ขยายไปโดยรอบ หรือขยายไป^๓ อย่างนั้น ตามเหตุ^๓ นั้น ๆ ผู้ที่ต้องการจะดู รูปด้วยทิพจักขุ ก็ขยายแสงสว่างไปจะนั้น ฯ เพราะเหตุ^๓ นั้น พระผู้มีพระภาคเจ้า จึงตรัส ๓ บทว่า อุกุ^๓ อโร ทิริย^๓ ดังนี้ ฯ ส่วนคำว่า อทุ^๓ นี้ พระองค์ตรัสไว้เพื่อมิให้กสิณอย่างหนึ่งเข้าถึงความเป็นกสิณอย่างอื่นไป ฯ เปรียบเหมือนเมื่อบุคคลลงน้ำไป ย่อมเป็นน้ำทั้งนั้น ในทิศทั้งปวงไม่เป็นสิ่งอื่น ฉันทิโคปฐวิกสิติน ก็ย่อมเป็นแต่ปฐวิกสิตินเท่านั้น ความปะปนแห่งกสิณอื่น หามีแก่ปฐวิกสิตินนั้นไม่ ฉันทิโคเหมือนกันแล ฯ ในกสิณทั้งปวง ก็มีนัยนี้ ฯ คำว่า อุปุ^๓ นี้ พระองค์ตรัสไว้ด้วยอำนาจการแผ่ไปไม่มีประมาณ แห่งปฐวิกสิตินนั้น ฯ ความจริง พระโยคาวจร เมื่อแผ่ปฐวิกสิตินนั้น ไปด้วยใจ ย่อมแผ่ไปได้ทั้งสิ้นทีเดียว ฯ หาได้กะประมาณว่า นี่เป็นเบื้องต้น นี่เป็นท่ามกลาง ของปฐวิกสิติน

^๑ ลกนติ มหาฎีกา แก้ว ปาปุณนติ ย่อมถึง ฯ

^๒ ปเภท มหาฎีกา ไชว่า วฑฒเนาวิเสส วิริเจริญพิเศษ คือเจริญยัง ฯ ขึ้นไป ฯ

^๓ มหาฎีกา แก้ว ปุพเพ วฑฒเนกาเล ปโยชนัน อนเปกขิตวา วฑฒเนตานุ วเสน วุตตตคา อิทานิ เตน เตน วา การณณ เอวิ ปสวเรตีติ อาห ฯ

นั้นไม่ ดังนี้แล ฯ ก็สัตว์เหล่านั้นเหล่าใด ประกอบด้วยเครื่องกั้นคือกรรมก็ดี ประกอบด้วยเครื่องกั้นคือกิเลสก็ดี ประกอบด้วยเครื่องกั้นคือวิบากก็ดี เป็นผู้ไม่มีศรัทธา ไม่มีฉันทะ (ในการปฏิบัติธรรม) มีปัญญาทิบ ที่พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสว่า เป็นอภัพสัตว์ที่จะก้าวลงสู่นิยาม คือ สัมมัตตะ (เป็นชื่อของมรรคมรรคนั้น ได้ชื่อว่า สัมมัตตะ เพราะเป็นทางถูก) ในธรรมทั้งหลายที่เป็นกุศล การบำเพ็ญแม้ในกสิณเพียงข้อเดียว ย่อมไม่สำเร็จ แก่บรรดาสัตว์เหล่านั้น แม้สักคนเดียว ฯ

๒. พระโยคาวจร ผู้กำหนดทางที่มาอย่างนี้มาถึง (เสนาสนะของตน) แล้ว แม้เมื่อจะจงกรม พึงอธิษฐานจงกรมอันเป็นไปในส่วนแห่งอสุกนิมิตเท่านั้น ฯ อธิบายว่า พึงจงกรมในภูมิประเทศอันหันหน้าไปทางทิศแห่งอสุกนิมิต ฯ เมื่อนั่ง พึงปลุกแหม่อาสนะอันเป็นไปในส่วนแห่งอสุกนิมิตนั้นนั่นแล ฯ แต่ถ้าในทิศนั้น มีบ่อ เหว ต้นไม้ รัง หรือเปือกตมกั้นอยู่ พระโยคาวจรไม่สามารถจะจงกรมในภูมิประเทศอันหันหน้าไปทางทิศนั้น แหม่อาสนะก็ไม่สามารถปลุกได้ เพราะไม่มีช่องว่าง ก็ไม่ต้องเหลียวไปทางทิศนั้น พึงจงกรมและนั่งในที่อันควรแก่โอกาสก็ได้ ฯ แต่พึงทำจิตให้มุ่งต่อทิศนั้นไว้เท่านั้น ฯ

บัดนี้ การอธิบายความในคำแก้เป็นต้นว่า (การเข้าไปกำหนดคณินิมิตโดยรอบ) มีความไม่หลงเป็นประโยชน์ ดังนี้ แห่งปัญหาทั้งหลายเป็นต้นว่า การเข้าไปกำหนดคณินิมิตโดยรอบ มีประโยชน์อย่างไร ดังนี้ ดังต่อไปนี้ จริงอยู่เมื่อพระโยคาวจรใด ไปยังสถานที่แห่งนิมิตที่พองขึ้น ในเวลาอันไม่สมควรทำการเข้าไปกำหนดคณินิมิตโดยรอบแล้ว ลืมตาดู เพื่อจับเอานิมิตอยู่นั้นแล ร่างศพนั้น จะปรากฏเป็นเหมือนลูกขี้ยื่น เหมือนจะทับเอา และเหมือนติดตามไป พระโยคาวจรนั้น เห็นร่างศพนั้นเป็นอารมณ์พิลึกน่าสะพรึงกลัวแล้ว ก็จะเป็นผู้มีจิตฟุ้งซ่าน เหมือนเป็นบ้า ย่อมถึงความกลัว ความหวาดเสียว ความขนพอง ฯ แท้จริง ในอารมณ์ ๓๘ ที่ท่านจำแนกไว้ในบาลี รูปอื่นชื่อว่าเป็นอารมณ์น่าสะพรึงกลัว เห็นปานนี้ ไม่มีเลย ฯ เพราะในกรรมฐานนี้ พระโยคาวจรถึงกับได้ชื่อว่ามานวิภังคกะ (สีกจากมาน-หมุนออกจากมาน-บ้ามาน) ฯ

เพราะเหตุไร ฯ เพราะความที่กรรมฐานมีอารมณ์น่ากลัวยิ่ง ฯ เพราะฉะนั้น
 พระโยคินั้น พึงยับยั้งใจไว้ให้มั่น ตั้งสติให้ดี ปลงใจลงว่า อันร่างที่ตายแล้ว
 ที่จะลุกขึ้นมาติดตาม หามีไม่ ก็ถ้าว่า ก้อนหิน หรือ... ไม้เถา ที่อยู่ใกล้ๆ ร่างนี้
 นั้น จะพึงมาได้ไซ้ร้ แม่ร้าง (ที่ตายแล้ว) ก็จะพึงเดินมาได้ แต่ก้อนหินหรือ...
 ไม้เถานั้น หามาได้ไม่ ฉันทใด แม่ร้าง (ที่ตายแล้ว) ก็มาไม่ได้ ฉันทนั้น อันอาการ
 ที่ปรากฏแก่ท่านนี้ เป็นอาการเกิดแต่สัญญา มีสัญญาเป็นแดนเกิด กรรมฐาน
 ของท่านปรากฏในวันนี้แล้ว ท่านอย่ากลัวเลย ภิกษุ ดังนี้แล้ว บรรเทาความ
 สะดุ้งกลัว ยังความยินดีให้เกิดขึ้น ยังจิตให้ท่องเที่ยวไปในนิมิตนั้น ฯ
 พระโยคาวจร จะบรรลุคุณวิเศษ ด้วยอาการอย่างนี้ ฯ คำว่า การเข้าไปกำหนด
 นิมิตโดยรอบ มีความไม่หลงเป็นประโยชน์นั้น พระอรรถกถาจารย์กล่าวหมาย
 เอาคำอธิบายนี้ ฯ